

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/33/161-166>

Ziya İsgəndərov
Bakı Mühəndislik Universiteti
zisgenderov1@std.beu.edu.az

OLİMPUS QALMAQALI NÜMUNƏSİNDƏ MÜHASİB PEŞƏSİ ÜÇÜN ETİKANIN ƏHƏMİYYƏTİ

Xülasə

Olympus qalmaqalı Olympus idarə heyətinin 1980-ci illərin ortalarından 1,7 milyard dollar itkisini gizlətmək planı ilə başlayır. 80-ci illərin ortalarında Yapon yeninin dollara nisbətində yüksəlməsi yapon şirkətləri üçün problemlər yaradırdı. Beləliklə, bu hadisədən sonra bu şirkətlər "zaitech" kimi tanınan maliyyə bazarlarına intensiv investisiyalar qoymağa başladılar. Olympus-dakı ilk fəaliyyəti 1987-ci ildə sərfəli olsa da, 1991-ci ildə 2,1 milyard yen zərər görmüşdü. Və 90-cı illərin sonunda bu itkilər daha da artdı və şirkət rəhbərliyi itkiləri açıqlamaq və investisiyaları dayandırmaq əvəzinə daha da riskli investisiyalar edərək qumar oynamağa davam etdi. Və bunu gizlətmək üçün "tobaşi sxemi" kimi tanınan bir plan hazırladılar. Bu plana əsasən, kağız üzərində olan Kayman adalarında yerləşən şirkətlər idarəetmə və satınalma haqları hesabına alınacaq və Olympus balansından kənarda uçota alınacaq. Bu vəziyyət 2011-ci ilə qədər davam etdi. 2011-ci ildə Maykl Vodford ilk dəfə Olympus-da yapon olmayan CEO seçildi və işini yerinə yetirərkən şübhəli məqamları gördü, idarə heyətinə hesabat verdi və cəmi 2 həftə sonra o, yeni vəzifəsindən qovuldu. Vodford daha sonra problemləri ictimailəşdirdi və bu, idarə heyətinin yalanlarının böyük bir qalmaqala səbəb oldu.

Olympus qalmaqalı adı ilə dünya gündəminə düşən bu hadisə nəticəsində şirkətin səhmlərinin qiyməti 80% ucuzlaşdı, Tokio Birjasından çıxacağı ilə hədələndi və bu qalmaqal bir nəticəsi Yapon idarəçiliyinə yeni baxış tərzinin formalaşmasına səbəb oldu.

Açar sözlər: *qalmaqal, səhm, olympus, direktorlar şurası, sayıə*

Ziya Iskanderov
Baku Engineering University
zisgenderov1@std.beu.edu.az

The importance of ethics for the accountant profession in the case of the Olympus scandal

Abstract

The Olympus scandal begins with the Olympus board's plan to hide the \$ 1.7 billion loss from the mid-1980s. The rise of the Japanese yen against the dollar in the mid-80s was causing problems for Japanese companies. So after this incident, these companies began to invest intensively in the financial markets, which became known as "zaitech". Although its first activities at Olympus were profitable in 1987, in 1991 it had a loss of 2.1 billion yen. And by the end of the 90s, these losses had increased even more, and the company's management, instead of disclosing losses and stopping investments, continued to gamble, making even more risky investments. And in order to hide it, they came up with a plan known as the "tobashi scheme". Under this plan, the Cayman Islands-based companies on paper would be purchased at the expense of management and procurement fees and accounted for outside the balance sheet of Olympus. This situation continued until 2011. In 2011, Michael Vodford was first elected a non-Japanese CEO at Olympus and noticed suspicious moments during the performance of his work, reported to the board, and just 2 weeks later he was fired from his new post. Vodford then made the problems public, which caused the board's lies to surface in a major scandal.

As a result of this event, which took place on the world agenda under the name of the Olympus scandal, the price of the company's shares fell by 80%, it was threatened with withdrawal from the

Tokyo Stock Exchange, and this scandal, as a result of which led to the formation of a new way of view of Japanese management.

Keywords: scandal, stock, Olympus, Board of directors, rumor

Giriş

20-ci əsrdən etibarən korporativ biznes mühiti, həmçinin “Menecment”, “Sosiologiya”, “Psixanalitika” kimi yeni elmlərin formalaşması, iş yerlərində işçinin sadəcə olaraq maddə ilə çalışan bir şəxs deyildə, həmçinin bir ailə mühitində özünü hiss etməsi anlayışını və iş etikasını terminin yaranmasına töhvə verdi. Bunun nəticəsi olaraq 20-ci əsrin ortalarından etibarən bir çox Qərbi Avropa, Amerika və Asiya da olan inkişaf etmiş və inkişafda olan ölkələr, artıq özəl biznes anlayışını, korporativ biznes modeli ilə əvəz etmişdilər. Korporativ biznes anlayışı, həm iş yerlərində ki ierarxiyaya öz təsirini göstərmiş, həmçinin iş mühitində psixologiya və iş etikasını kimi terminlərin yaranmasına səbəb olmuşdur. Bu biznes modeli ilə getdikcə böyüyən şirkətlər, holdinglərə və ya korporasiyalara çevrilmiş və 20-ci əsrin sonundan etibarən, demək olar ki bütün dünyada aktual olmuşdur.

Uzun illərdir ki, yenilənən və son illərdə istər ölkəmizdə istərsə də dünyada ən böyük mübahisə mövzularından birinə çevrilən iş etikasını və ya iş mühitində işçi ilə işə gətirən arasında ki münasibət, hələ də öz həllini tam tapmamışdır. Belə ki iş etikasını və ən əsası mühasib peşəsində iş etikasını, son illərdə bir çox ölkələrdə, şirkətlərdə və əsasən də böyük holdinglərdə mübahisə mövzusu çevrilib. Belə ki 21-ci əsrin ən böyük korporativ qalmaqalları, Avropa, Amerika, Avstraliya və Asiyanın inkişaf etmiş ölkələrində böyük xaos yaratmışdır. Bunlardan bəziləri bütün dünyada məşhur olmuş, Enron, Worldcom, Olympus, Adelphia, OneTel, Kanebo kimi qalmaqallardır ki, bu qalmaqalların hər birində mühasib peşəsində etik çatışmazlığın və ya daha dəqiq desək, öz peşəsindən sui-istifadə hallarını görə bilərik. Bu qalmaqalların hər birində illərlə olan bir prosesin ifşa olunmasını görə bilərik. Bu isə ümumilikdə korporativ dəyərlərdə çatışmazlıq və ya öz işinə yanaşma tərzində ki, məsuliyyətsizlikdən xəbər verir. Bu problemlə bağlı son illərdə bir çox yeniliklər, həmçinin işçilərin istər sosial istərsə də psixoloji hazırlıqlarına diqqət ayrılma da, illər keçdikcə yeni bir skandal dünya mediasının gündəmində öz yerini alır.

Bu qalmaqallardan biri də yuxarıda adı çəkilən Olympus qalmaqalıdır, Bu qalmaqalın ifşası, 2011-ci ildə olsa da, günümüzə qədər bu qalmaqalla bağlı yeni fərziyələr ortaya atılır, həmçinin qalmaqal iştirakçıların məhkəmə işləri hələ də davam edir. Yuxarıda yazılanları nəzərə alsaq tədqiqat işi aktual bir məsələyə- Olympus qalmaqalı nümunəsində mühasib peşəsi üçün etikanın əhəmiyyəti məsələsinə həsr edilmişdir.

Tədqiqatın əsas məqsədi, etika anlayışını araşdırmaq, iş mühitində və əsasən də muhasibat uçotunda etikanın əhəmiyyətini oxuculara bildirmək, etik qaydaların pozulma hallarını nümunələrlə göstərmək və bunların cəmiyyətə təsirindən bəhs etməkdir. Bu tədqiqat işində, əsasən Olympus korporasiyasında baş verən hadisələr araşdırılma da, başqa korporasiyalarda da baş verən skandallar və bu skandalların həlləri öyrənilir.

1. Etika nədir.

İnsanın yaradılışından etibarən, əqli inkişafın irəliləməsi nəticəsində, etika anlayışı yaranmış və tarix ərzində müxtəlif mənalara ifadə etmişdir. Etikanın hərfi mənası, əxlaq, əxlaqi davranış olaraq bilinməli, etika elm olaraq insan əxlaqını və onun davranışlarını araşdırma, analiz edən bir fəlsəfi elm olaraq bilinir. Etika insanlar və cəmiyyət üçün nəyin daha yaxşı olduğunu və eyni zamanda əxlaq fəlsəfəsi olaraq da tanınan bir elmdir. Qısaca etika, əxlaq fəlsəfəsidir. Etika, insanın bütün davranışlarını və etdiklərinin mənbəyini öyrənən elmdir. Yeni dövrdə etika daha çox iş həyatında davranış növlərini incələyən, və insanların işlərinə yanaşma tərzini, sosial və psixoloji faktorların iş həyatına təsirini öyrənən bir elm kimi tanınır. Bunun nəticəsi olaraq, etik problemlərin, insanlar iş həyatında daha yaxşı insan olsaydılar, daha məsuliyyətli və ya ədalətli davransaydılar kimi fikirlər formalaşmışdır. Bu ümumi fikirlər əxlaqi keyfiyyəti zəif olan insanların, problemlərin qaynağı olduğunu və məsləhin həllini, “düzgün olanı etmək” üçün motivasiyaya sahib, ədalətli insanların lazım olduğunu qeyd edir (Woodford, 2012).

Etika başqa bir deyişlə əxlaqi prinsiplər sistemi və insanların necə qərar qəbul etmələri kimi izah olunur. Bu insanların həyatlarının necə yönləndirildiyinə təsir edir və cəmiyyət üçün yaxşı olan şeylərdən bəhs edir və əxlaq fəlsəfəsi kimi də tanınır. Ədəbiyyatda etikaya çox vaxt şəxsi seçim məsələsi kimi baxılır. Gaudete görə etika, əxlaqi davranış məsələsində sistemli olaraq düşünməkdir (THOMAS, 2002: 41-48)

Tarixdə etika elmi, insanların ümumiləşdirdikləri qaydaları sadəcə izləməklə deyil, bu qaydalarda məntiqi arqumentlər axtardığı zaman başlayıb. Etdiyi hərəkətlərdə məntiqi səbəblər axtaran “etik insan” adlandırılıb. Etika yaxşı iş görməyə çalışan insanın, bu işi görməzdən əvvəl onu təhlil etməsinə vadar edir və bunun nəticəsi olaraq, düşünən insan modelinin yaranmasına səbəb olur.

Ümumi olaraq etika da təhlil olunan mövzular, etdiyimiz şeylərin mənasını, əxlaqi öhdəliklərimizi və bunları araşdıran fərqli fəlsəfi sistemlərin birləşməsidir (Choudhury, Vaughan, 2012: 35). Etika əsas prinsipləri araşdıraraq əhval-ruhiyyəni və hərəkətlərimizin mənbəyini və idarə edilmə şəkillərini öyrənir.

Etika bu suallara cavab axtarır: Yaxşılıq nədir? Niyə bəzi hərəkətlər yaxşılıq kimi qələmə alınır? Niyə bəziləri pisdir? Bu sualların cavabları subyektiv olsa da, etika elm olaraq bu sualları araşdırıb, bir dilemma ortaya atır. Belə ki, bu subyektiv fikirlər, insanların etikanı fərqli başa düşməsinə və hərəkətlərində ki fərqliliklərə gətirib çıxarır. Onda belə bir hipotez ortaya çıxır ki, bu sualların hər hansısa radikal bir cavabı varmı? Varsa belə etika bir elm olaraq bunu edə bilərmə? Bu suallar həmçinin nəzəri etikanın əsas mövzusu olaraq bilinir (Ilieva, 2024).

Etikanın başqa bir mövzusu da insan münasibətləri və onların davranışlarını izah etməkdən ibarətdir. Belə ki əxlaq, davranışların sosial qaydalarını öyrənmək üçün yola çıxırsa, etika əxlaqla bağlı məqsəd və gerçəkliklər haqqında araşdırmalar edir. Etika bir hərəkəti əxlaqi cəhətdən yaxşı bir hərəkətə çevirən keyfiyyət halı olmaqla birlikdə əxlaq, yaxşılıq, vəzifə borcu, məsuliyyət, zərurət məhfumu konseptlərini müzakirə edir. Bu yolla, etik baxımdan öz əməllərini təmin etmək istəyən insanların arqumentlərinin strategiyaları təqdim edilir. Bu strategiyalarla insan əməlləri ilə bağlı mədəni məsələləri, ziddiyyətlər və problemlər kimi iki kateqoriyaya bölərək, görməyi mümkün edir. Bunun nəticəsində bu problemlər və ziddiyyətlərin mümkün həll prosesslərini və təkliflərini inkişaf etdirməyə çalışır, bu barədə düşünüb konkret həll yolları üzrə qərar verməyi təklif edir (Journal of forensic & investigative accounting vol, 2014).

2. Maykl Vodford kim idi?

Maykl Vodford 1960-cı ildə Liverpul şəhərində dünyaya gələn Britaniyalı iş adamı idi. 1981-ci ildən Olympusda işləməyə başlayan Vodford, 2004-cü ildə tibbi birliyin sədri və 2008-ci ildə isə Olympusun Avropada ki sədri oldu. 2011-ci ildə Olympus şirkətinin CEO-su seçilən Vodford bir neçə həftədən sonra, bu vəzifədən qovulur və bu qalmaqalın əsas iştirakçısı kimi bütün dünyada məşhur olur. Onun sayəsində Olympus idarə heyətinin uzun illərdir davam edən saxtakarlığının üstü açılır və 2012-ci ildə iştirakçısı olduğu məhkəməni qazanır. Onun bu qalmaqalı ifşa etməklə atdığı cəsarətli addım, bir çox kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən təqdirəlayiq hərəkət olaraq qarşılanır. Bunun qarşılığında o, bir çox qərbi kütləvi informasiya mənbələri tərəfindən (The Sunday Times, The Independent, The Sun) 2011-ci ildə “ilin biznesmeni seçilir”. 2015-ci ildə isə Yaponiya xarici müxbirlər birliyi (The Foreign Correspondent's club of Japan) tərəfindən “azad medianın dostu” mükafatını qazanır. Bu qədər uğur qazanmasına baxmayaraq, Vodford özünün mərkəzində olduğu bu hadisələr nəticəsində yaranan reformlara, Yaponiya hökumətinin dırnaqarası baxdığını düşünürdü və 2014-cü ildə Yaponiyada, İngilis Ticarət palatasına (The British Chamber of Commerce in Japan) bir müsahibəsində demişdir ki, “bu reformlar Yaponiya da çalışan və belə hallarla qarşılaşan kiçik vəzifələrdə ki, işçiləri cəsarətləndirmədi” və əsl məqsədinin əslində bu illər ərzində təkcə Olympusda deyil digər korporasiyalarda da belə fırıldaqçılığın ifşalanması olduğunu qeyd edirdi. Bu müsahibənin sonunda, bu qazanılan qələbəni “Pirin qələbəsi” adlandıraraq əslində qazandıqlarının heç bir şeyi dəyişmədiyini bildirmək istəyirdi.

3. Qalmaqalın xronologiyası

1980-ci ildə Yoşiro Şimoyama Olympus korporasiyanın CEO-su və prezidenti idi. 80-ci illərin ortalarında şirkətin gəlirləri birdən birə azaldı. Bunun əsas səbəbi yapon yeninin dollara qarşı qiymətinin artması idi. Belə ki, 1985-ci ildə Yaponiya, Almaniya və Britaniya hökumətlər arası razılığa gələrək, öz valyutalarını Abş dollarına qarşı gücləndirmək qərarına gəldilər. Onlar düşündülər ki, bunun nəticəsində xarici yatırımları artırma və birdən birə digər valyutaların dəyərinin artması nəticəsində ixrac məhsullarına daha az pul verəcəkdilər. Buna qarşılıq olaraq Abş iqtisadçıları öz valyutalarını dəyərini gözləniləndən çox aşağı salmağı təklif etdi. Hökumət tərəfindən qəbul edilən bu qərar nəticəsində, Abş dolları, Yaponiya, Almaniya və İngiltərə valyutalarına nəzərən çox ucuzlaşdı və bu vəziyyət digər 3 ölkə üçün iqtisadi problemlər yaratdı. Ucuzlaşan dollar bazarda alıcılar üçün daha cəlbedici gəlməyə başladı və Abş bazarına yatırımlar artdı. Eyni zamanda digər 3 ölkədə xarici səhmdarlar getdikcə bazardan uzaqlaşmağa başladılar. Eyni zamanda sabit bazarda birdən birə dolların aşağı düşməsi, Yaponiyanın, eləcə də digər 2 ölkənin Abşda ki korporasiyalarından gələn qazancı azaltdı. Belə bir böhran vəziyyətində, Yaponiyada bir çox şirkət kimi Olympusda çıxış yolları axtarmağa başladı. Şimoyama şirkətin maliyyə direktoru olan Hideo Yamada ilə razılığa gələrək aqressiv yatırımlar etməyə qərar verdi. Bu yatırım növü “zaitech” adlanır və bu yatırımlar əslində gerçəkliyi əks elətdirmirdi. Zaitech yerli şirkətlərin biri-birinə yatırım etməsi mənasına gəlirdi. Belə ki, Yaponiya da olan bir çox böyük qruplar biri-birinin səhmlərinə yatırım edir və mənfəətlərini şişirdirdilər və sözdə çox böyük qazanclar əldə edirdilər. 1987-ci ildə Yamada aqressiv yatırımlardan məsuliyyətli şəxs oldu və özünə kəməkçi kimi Hişasi Mori təyin edildi. Zaman keçdikcə Yamada və Mori arasında sövdələşmələr onları şirkətdə daha da yuxarı vəzifələrə daşdı. 1987-ci ildə ki mənfəətin ardından Mori icraçı vitse-prezident və idarə heyətinin direktoru, Yamada isə daimi korporativ auditor oldu. Ancaq bu yatırımlar böyük zərərələrə səbəb olurdu, iş birliyinin üzərindən 10 il keçdikdən sonra bu zərərləri bağlamaq üçün Yamada və Mori 2 qat və 3 qat faiz artımı təklif edən riskli maliyyə alətləri, eləcə də mürəkkəb strukturlaşdırılmış istiqrazlara investisiya etməyə başladılar (6).

90-ci illərin sonunda Olympusun zərəri 100 milyard yeni keçmişdir. Amma Yamada və Mori hələ də riskli investisiyalar etməyə davam edirdilər. Əslində onlara bunu etməyə yardımçı olan şey, o dövrdə Yaponiya hökumətinin qərarı idi. Belə ki 1997-ci ilə kimi Yaponiya da mühasibatlıq standartına əsasən şirkətlər ədalətli dəyərləri ilə yox, tarixi dəyərləri ilə uçota alınır. Yalnız 1997-ci ildə Beynəlxalq Maliyyə hesabatlarının standartlarına (IFRS) əsasən ədalətli dəyər metodu hökumət tərəfindən qəbul edildi (7). Mühasib olaraq Yamada və Mori bilirdilər ki, tezliklə əllərində olan dəyərsizləşmiş aktivlərin ədalətli dəyərini açıqlamağa məcbur olacaqlar.

1998-ci ildə isə prezident Şimoyamanın razılığı və təsdiqi əsasında Yamada və Mori yeni bir model hazırladılar. Bazardan bazara mühasibatlığın yaratdığı boşluq sayəsində onlar zərərin ayrılması mexanizmasını yaratdılar. Bu mexanizmin işləmə prinsipinə əsasən, onlar yeni xasta şirkətlərə investisiyalar edəcək və o şirkətləri konsolidasiyada Olympus qrupun bir parçası olaraq qeydə almayacaqdılar. Belə balansdan kənar şirkətlərə mühasibatlıqda qabiq şirkətlər deyilir. Bu şirkətlərin dəyərsiz aktivlərinin Olympusun balansında göstərilməməsi üçün əvvəlcə sənəddə qurumlar lazım idi. Onlar bunun üçün apan Securities və Axes America-nın prezidentindən bu qurumları qurmağı xahiş etdi. 1998-ci ildə ilk dəfə “qənuledici fond” yaradıldı və bu fond “Mərkəzi Meşə”(Central Forest) adlanırdı. Kayman adalarında yerləşən bu şirkət zərərələri gizlətmək üçün idi. Yamada və Mori öz zərərlərini gizlətmək və Central Forest-ə yatırım üçün Lixteynşteyndə ki bir bankdan kredit götürməyi qərara aldılar. 30 milyard yen olan bu kreditin əvəzində onlar, Olympusa məxsus Yaponiya dövlət istiqrazlarını zəmin qoydular. Yamada və Mori Lixteynşteyndə ki bankdan əlavə, Sinqapurda ki bankdan da istifadə edərək saxta təşkilata 45 milyard yen əlavə yatırım etdilər. Entral Forest qurulduqdan sonra Yamada və Mori Easterside Investments adlı ikinci saxta qurum yaratdılar. Yamada və Mori yenidən istiqrazlardan istifadə edərək bu şirkətə də 60 yen yatırım etdilər (8).

1998-ci ilə qədər Yamada və Mori Mərkəzi Meşədə ümumi balans dəyəri 64 milyard yen olan bu aktivləri gizlətməyə müvəffəq oldular. Yamada və Mori son bir saxta varlıq əlavə edərək, 32 milyard yen balans dəyərində malik Quick Progress-i qurdular. Yamada və Mori itkiləri aradan

qaldırmaq üçün bir yol tapmalı olduqlarını bildirdilər, buna görə də zərərin aradan qaldırılması sxemi qurmağa başladılar. Bu plana əsasən onlar şişirdilmiş qiymətlərlə start-up və sahibkarlıq müəssisələrinin satın alınmasını və birləşmə və satınalmalar (M&A) sövdələşmələri üçün böyük məsləhət haqlarının ödənilməsinə həyata keçirdilər.

Onlar yeni yatırımlar üçün ayrılan pulun bir hissəsini, saxta şirkətlər üçün aldıkları kreditləri ödəmək üçün istifadə etdilər. Onlar elə banklardan kredit almışdılar ki, həmin banklar saxta müəssisələri maliyyələşdirir, sonra isə investisiya fondlarına daxil olan pulu geri qaytarırdılar. Bu qara pulları yuma əməliyyatı üçün istifadə edilən kreditlər geri qaytarıldıqdan sonra, Yamada və Mori bu alışları və onlara xərclənən pulları balansda qudvil kimi qeydə almaq qərarına gəldilər. Yamada və Mori bu ideyalarının baş tutacaqlarından əmin idilər və düşündülər ki, qudvil zamanla sıfıra enəcək və onların törətdiyi çirkli pulların yuyulması əməliyyatından heç kimin xəbəri olmayacaq (9).

İllər sonra Olympus-un xarici auditoru olan KPMG, satınalmalara aid edilən həddən artıq qiymətləndirilmiş qudvillə razılaşmadı. Bunun nəticəsi olaraq Olympus əvvəlcə 2009-cu ilin martında 55.7 milyard yen, ardından 2010-cu ilin martında 1.3 milyard yen səhmlərdə dəyər düşüklüyü ilə üzləşdi.

Bu Olympus üçün artıq böhran vəziyyəti idi, amma Yamada və Mori üçün bu saxta şirkətlərdə ki gizlətdikləri yatırımları əldən çıxarmaq üçün bir fürsət idi və onlar Gyrus adında yeni saxta təşkilat yartdılar. Gyrus məqsədi KPMG tərəfindən qudvil kimi tanınmayan hissəni investisiya xərci ilə bağlamaq idi və onlar Gyrus-a 62 milyard yen yatırım etdilər.

Bu hadisələrdən sonra 2011-ci ildə Vodford CEO təyin olundu və gəldiyi gündən etibarən qudvili və əsasəndə startup və satınalmalara xərclənən pulları sorğulamağa başladı. Vodford bu araşdırmalardan sonra idarə heyətinə yeni kitab yazmaq istədiyini və kitabda bu saxtakarlığı qeyd edəcəyini bildirdi və CEO kimi 2-ci həftəsinin sonunda işindən qovuldu.

2011-ci ildə Olympus aparılan araşdırmalardan sonra müstəqil komitə quraraq ümumi araşdırma etməyə məcbur oldu. Bu komitə keçmiş ali məhkəmə hakiminin rəhbərlik etdiyi 6 nəfərdən ibarət idi və 12 həftəlik araşdırmadan sonra, nəticələri 6 dekabr 2011-ci ictimaiyyətə açıqladı. Olympus bu açıqlamalardan sonra dünyanın 2-ci ən böyük birjası olan Tokio fond birjasından (TSE) uzaqlaşdırılma təhlükəsi ilə üzləşdi amma komitenin qərarı ilə birjada qalması üçün son 5 ildə ki hesabatlarında düzəlişlər edib, şəffaf hesabatlar təqdim etməsi üçün son tarix qoyuldu və yalnız bu hesabatlardan sonra birjada qala biləcəyi bildirildi.

Şimoyama 2011-ci ilin noyabrında istefa verdikdən sonra, Şuiçi Takayama Olympus-un prezidenti və baş direktoru vəzifəsini icra etməyə başladı. Ümumilikdə, Takayama panelin nəticələrini araşdırmaq üçün üç komitə yaratdı: idarəetmə islahatı komitəsi, hüquqşünaslardan ibarət komitə və onların məsuliyyətini araşdıracaq idarə heyətinin direktorları və qeyri-direktorların və korporativ auditorların məsuliyyətini öyrənəcək kənar hüquqşünaslardan ibarət başqa bir komitə. Takayamanın rəhbərliyində Olympus, direktorlara qarşı məhkəməyə 8 yanvar 2012-ci il, audit firmaları da daxil olmaqla digər şəxslərə qarşı məhkəmə hesabatı üçün 17 yanvar 2012-ci ilə qədər hazır olmalı idi. Bundan sonra isə Olympus keçmiş prezidentini və 18 işçisini məhkəməyə verir və mühasibat dələduzluğuna görə 3.6 milyard yen tələb edir. Sonda isə çox cüzi məbləğ olan 10 milyon yen (130 min ABŞ dolları) müqabilində yenidən Tokyo birjasında aktiv üzvlərdən birinə çevrildi (10).

2012-ci ilin fevralında Yaponiya prokurorları Olympus-un keçmiş sədri Tsuyoshi Kikukawa, digər iki keçmiş icraçı, Hisaşi Mori və Hideo Yamada və qalmaqda əməkdaşlıq etdiyi iddia edilən konsaltinq şirkətlərindən üç nəfəri həbs edərək rəsmi ittiham irəli sürdülər. Bu altı nəfəri 10 ilə qədər həbs və 125.000 ABŞ dolları məbləğində cərimə gözləyirdi. "Nikkei" qəzeti, Olympus-un saxta mühasibatlığa görə 1,2 milyon dollar cərimə olunduğunu da bildirdi (Gallagher, 2012). Bu qalmaqlar nəticəsində 22 iyul 2011-ci ildə 2769 yen olan Olympusun bir səhmi 11 noyabr 2011-ci ildə 460 yenə kimi düşdü (Tokyo Fond Birjası, 2012). Qalmaqların üzərindən 12 il keçməsinə baxmayaraq, Yaponiya, ABŞ və Britaniya rəsmiləri hələ də araşdırmaları davam etdirir.

Tədqiqat metodu.

Bu məqalədə, Olympus qalmaqalı haqqında yazılan elmi işlərdən, Maykl Vodfordun yazdığı "Exposure: Inside of the Olympus scandal" kitabdan və tanınmış jurnallardan götürülmüş məlumatlar təqdim olunmuşdur

Nəticə

Olimpus skandalı, təkcə korporativ dünyanı deyil, həmçinin Yaponiyanın idarəetmə modelinə və prinsiplərinə ciddi dəyişiklər etməyə vadar etdi. Bu skandal Yaponiya da eləcə də dünyada bir çox şirkətin, mühasibatlıq və peşə etikasına olan baxış bucağını dəyişərək, daha sosial məsuliyyətli korporativ şirkətlərin qurulmasına təkan verdi.

Maliyyə bazarlarına təsiri.

Olimpus'un maliyyə manipulyasiyaları, maliyyə bazarlarına olan güvənin azalmasına səbəb oldu. Bu da, investorların şirkətlərə olan etimadını və investisiya strategiyalarını dəyişdirmələrinə səbəb oldu. Bundan sonra, investorlar daha çox şirkət etikasına önəm verməyə başladı.

Korporativ İctimaiyyət və Şəffaf İş Praktikaları

Bu skandal, korporativ sosial məsuliyyət (CSR) və şəffaf iş praktikaları mövzusunda yeni bir kəşf etdi. Şirkətlər, təhlükəsiz və şəffaf bir iş mühitinə nail olmaq üçün daha da böyük addımlar atmağa məcbur oldu. İş dünyasında sosial və ictimai dəyərlərə hörmət və bu şəraitlərin yaradılması üçün, eyni zamanda tətbiqi üçün yeni planlar irəli sürüldü.

Ədəbiyyat

1. Woodford, M. (2012). Exposure: Inside the olympus scandal: how i went from ceo to whistleblower. New York, NY: Penguin group.
2. Thomas, C. (2002). The rise and fall of enron. Journal of accountancy, 194(4), pp.41-48.
3. Choudhury, A., Vaughan, L. (2012). Diamond quits as pressure mounts on barclays, july 3.
4. Ilieva, M. (2024). "The olympus scandal – the dark side of social networks and corporate culture". Critical perspectives on international business.
5. Journal of forensic & investigative accounting vol. (2014). 6, issue 3, special international issue, 236 zaiteku + tobashi = olympus accounting fraud michael c.knapp carol a.knapp
6. The importance of ethics in the auditing profession in contemporary business.
7. The importance of ethics for the accounting profession: olympus scandal case analysis-namik kemal sunnetci.
8. Financial scandals: a historical overview-<https://doi.org/10.1080/00014788.2019.1610591>
9. Ethical theory and business.
<http://www.tandfonline.com/action/showcitformats?doi=10.1080/00131720208984530>
10. Teaching ethics in accounting: a discussion of cross-cultural factors with a focus on confucian and western philosophy-<http://www.tandfonline.com/action/showcitformats?doi=10.1080/096392800413636>
11. Bacani, C. (2011). The olympus scandal: when a foreign ceo rebels, questex, 24 October.
12. Gallagher C., Negishi, Mayumi. (2012). Japan prosecutors charge key figures in Olympus scandal. Reuters, march 7.

Göndərilib: 02.01.2024

Qəbul edilib: 10.03.2024